

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації
до виконання комплексних
тренінгів за фахом
для студентів спеціальності
"Фінанси і кредит"
денної форми навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.
Протокол № 6 від 24.12.2015 р.

Укладачі: Н. М. Внукова
С. А. Ачкасова
О. М. Штаєр
В. М. Остапенко

Методичні рекомендації до виконання комплексних тренінгів М 54 за фахом для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" денної форми навчання / уклад. Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова, О. М. Штаєр, В. М. Остапенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 56 с.

Розглянуто основні процесуальні, організаційні та методичні аспекти проведення комплексних тренінгів за фахом і подано методичні рекомендації до підготовки звітів із тренінгів на основі компетентнісного підходу. Наведено зміст програми тренінгового навчання, рекомендації учасникам тренінгової діяльності й розроблено організаційно-методичне забезпечення якості тренінгової діяльності.

Рекомендовано для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" денної форми навчання.

Вступ

Ефективне функціонування національної економіки, її розвиток разом із постійним зростанням добробуту населення є не можливим без вирішення завдань забезпечення ефективного функціонування фінансової системи та її основних суб'єктів, таких, як банки, підприємства, страхові компанії, кредитні спілки та ін. Разом із зовнішніми факторами, що впливають на стан фінансової системи України, на розвиток її суб'єктів за часів незалежності України першочерговий вплив здійснювали та здійснюють особливості системи управління кожним із них. Діючі системи управління, ключовим елементом яких є аналіз, потребує більш ефективних систем контролю, розгляду та оцінювання впливу на такі ключові показники ефективності управління діяльністю як: прибутковість, рентабельність, ліквідність.

Усе це потребує фундаментальних і глибоких знань у сфері фінансів і фінансового менеджменту та відповідної підготовки фахівців.

Ураховуючи, що сучасний спеціаліст із фінансів, окрім фахових знань, повинен мати широку ерудицію, логічно мислити, швидко сприймати все новітнє, виникає необхідність у підвищенні рівня знань та формуванні компетентностей для фінансового консультування.

Особливості відносин та заходи з ефективного управління розвитком страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, банків стали не тільки суб'єктами наукового дослідження, але й необхідною складовою частиною підготовки фахівців із фінансів, професійна діяльність яких пов'язана з діяльністю фінансових установ та наданням фінансових послуг.

Тренінг є формою навчання, яка максимально наближена до практичної діяльності й надає реальну базу знань та навичок для подальшого використання у практичній роботі у фінансових установах на рівні держави, фінансових служб суб'єктів господарювання та учасників фінансового ринку.

Метою та завданням проведення тренінгів є: забезпечення студентів необхідними базовими знаннями для поглибленого вивчення теорії та практики управління суб'єктами ринку фінансових послуг; оволодіння стратегією поведінки в умовах нестабільності фінансово-кредитної системи; розроблення стратегії розвитку; запровадження наукових методів управління; формування системи знань з управління грошовими потоками, активами й пасивами, прибутковістю та ризиками суб'єктів фінансового ринку.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчальної програми є самостійна робота студентів з літературою та нормативними актами.

Для здобуття студентами глибоких знань і дослідницьких навичок у навчальному процесі використовують різні форми аудиторної та позааудиторної самостійної роботи. Важливе місце серед них посідає необхідність у використанні таких інтерактивних форм і методів навчання, які б активізували комунікативну, пізнавальну та творчу діяльність студентів, забезпечували формування знань та умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Базові та вибіркові навчальні дисципліни для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" забезпечують формування в майбутніх магістрів достатнього рівня знань для успішної роботи в будь-якій з основних ланок фінансової системи, однак формування компетентного фахівця з високим рівнем знань та умінь, відпрацювання комунікацій передбачає деталізацію окремих питань, відображених у таких вибіркових навчальних дисциплінах за вибором університету та студентів, як: "Управління активами", "Страховий менеджмент", "Фінансовий менеджмент в банку".

Тренінгові технології навчання мають провідне значення у процесі формування висококваліфікованого фахівця. Оскільки традиційні види робіт формують знання та уміння, автономність та відповідальність актуалізують питання проведення тренінгів за спеціальністю на кожному році навчання.

Навчальні тренінги проводять для студентів бакалаврату та магістратури спеціальності "Фінанси і кредит" денної форми навчання.

Метою фахових тренінгів є формування у студентів спеціальності "Фінанси і кредит" достатнього рівня знань, професійних та особистісних компетентностей та навичок у фінансовому консультуванні з різних питань для успішної роботи в будь-якій з основних ланок фінансової системи.

1. Сутність та форми тренінгового навчання

Тренінг – це вид групового та індивідуального навчання. Особливість тренінгу в тому, що його учасники навчаються, виконуючи із тренером практичні завдання. Обсяг практичної частини тренінгу має дорівнювати теоретичній частині або перевищувати її. Тренінги бувають корпоративними – це якщо навчаються співробітники підприємства або одного підрозділу. Бувають групові тренінги, на які запрошують зацікавлених темою фахівців. Рідко, але зустрічаються індивідуальні тренінги. Тренінг триває у встановлений термін, але не більший від двох тижнів. Головна відмінність тренінгу – моделювання та вирішення практичних завдань.

Під час тренінгу виникає неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та вирішення проблеми, заради якої відбувається тренінг. Переважно, учасники задоволені тренінговими методами, тому що ці методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим.

Тренінг проводять в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом кваліфікованого викладача.

Призначення тренінгу – закріпити знання та практичні навички, набуті під час вивчення навчальних дисциплін, ознайомити із сучасним станом фінансового ринку та його суб'єктів, оцінити стійкість фінансових установ, здійснити моніторинг та регулювання учасників ринку фінансових послуг. У процесі тренінгу студентів ознайомлюють із механізмами вирішення фінансово-економічних та управлінських проблем на прикладі завдань із практики.

Тренінг є невід'ємною складовою частиною навчального процесу та важливим засобом підготовки кваліфікованих фахівців для фінансових органів держави, фінансових установ, аудиторських компаній, підприємств, логічним продовженням навчальних курсів і складовою частиною процесу підготовки майбутніх фахівців із фінансового менеджменту.

Тренінг і традиційні форми навчання мають суттєві відмінності. Звичайне навчання більш орієнтовано на правильну відповідь і за своєю сутністю є формою передавання інформації та засвоєння знань. Натомість тренінг, перш за все, орієнтовано на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання повністю охоплюють увесь потенціал особи: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо.

Звичайно, традиційна форма передавання знань не є сама по собі чимось заперечливим, проте у світі швидких змін і безперервного старіння знань традиційна форма навчання має звужені межі застосування.

Так само, як і будь-яке навчальне заняття, **тренінг передбачає:**
інформування та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь;

опанування нових технологій у професійній сфері;

зменшення чогось небажаного (виявів поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування тощо);

зміну погляду на проблему;

зміну погляду на процес навчання, аби зрозуміти, що він може давати наснагу та задоволення;

пошук ефективних шляхів вирішення поставлених проблем, завдяки об'єднанню у тренінговій роботі різних спеціалістів, представників різних відомств, які впливають на вирішення цих проблем;

активізація громадськості щодо вирішення актуальних проблем із фінансів.

Тренінг проводить тренер (викладач), який спілкується з учасниками "на рівних правах", є таким самим учасником тренінгової групи, як і всі інші учасники. Але одночасно він є й каталізатором усіх процесів, що відбуваються у групі на шляху до досягнення визначеної мети тренінгу (для цього він повинен розуміти настрій кожного учасника).

Тренер відрізняється від інших учасників тим, що:

володіє інформацією щодо означеної теми;

знає методіку проведення тренінгових занять;

уміє працювати з аудиторією та володіє методикою навчання осіб різного віку;

володіє навичками у веденні тренінгової групи (регулює групові процеси; знає, як зацікавити учасників, зняти напруження, спрямувати групу на конструктивне вирішення проблеми тощо);

постійно підвищує свій тренерський потенціал;

знає методи оцінювання результатів тренінгу та вміє їх застосовувати;

знає про відстрочені результати впливу тренінгу як очікувані, так і неочікувані.

У тренінгу широко використовують методи, спрямовані на стимуляцію взаємодії учасників. Усіх їх об'єднують під назвою "інтерактивні техніки", вони забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу.

Студенти навчаються по-різному: дехто краще засвоює матеріал, якщо читає його, дехто – якщо слухає, а дехто – у процесі практичних занять. Тренер, який подає матеріали в різний спосіб (урізноманітнює форми й методи навчання), має більші можливості забезпечення потреби аудиторії й закріплення вивченого.

Способи формування групи

Загалом існує два способи формування груп: для роботи у складі великої групи та для роботи у складі малих груп. Кожному з них притаманні свої особливості.

Робота у складі великої групи. Заняття у складі такої групи передбачає, що всі учасники перебувають разом, а їхню увагу зосереджено на лідері групи. Такий вид роботи, переважно, застосовують:

під час початкового привітання та вступної частини щоденних занять; якщо треба вислухати одного або декількох промовців, зокрема під час читання лекції або проведення колективної презентації перед аудиторією;

під час обміну результатами роботи, виконаної у складі малих груп; наприкінці тренінгу для підбиття підсумків і завершення заняття.

Переваги групової роботи полягають у тому, що з інформацією та досвідом можуть ознайомитися всі члени групи. Крім того, існує можливість легко давати інструкції одразу всім учасникам. Важливо також, що окремі учасники, неспроможні відразу брати активну участь у навчанні, відчують обмеження можливостей засвоєння матеріалу, їм легше адаптуватися до умов тренінгу у великій групі.

Робота в малих групах. На відміну від занять у складі великої групи, де студенти є, переважно, пасивними отримувачами інформації, заняття в малих групах передбачає активність учасників, їхню жваву взаємодію одного з одним, вироблення ними власних ідей та виявлення творчості в інших формах. У процесі роботи у складі малих груп доцільно мати двох тренерів: вони зможуть приділити більше часу, допомагаючи кожній групі, і вносять у процес різні особисті якості та досвід, збагачуючи матеріал, який викладають.

Метод малих груп зручний у застосуванні, якщо учасникам потрібно: познайомитися один з одним; переглянути матеріал, поданий на лекції; вирішити завдання, поставлені тренером;

спланувати, як подати інформацію іншим групам у формі рольової гри; відпочити, навчитися взаємодіяти, адаптуватися серед малознайомих осіб.

Групи обговорення. Їх створюють для стимулювання мислення та вироблення ідей, пов'язаних із певною темою. Наприклад, якщо доцільно визначити теми, що їх студенти хотіли б вивчити глибше або про які вони хотіли б дізнатися більше. Від учасників групи обговорення не потребують вирішення проблеми або завершення складання переліку завдань. Оптимальний розмір групи обговорення становить 4 – 6 осіб. Обговорення має бути відносно коротким – приблизно 10 хв. Учасникам групи обговорення тренер повинен чітко пояснити мету обговорення. Якщо цей метод передбачають застосовувати досить часто, то слід змінювати склад групи після одного-двох обговорень (деяких учасників групи підбирають вдало, і вони добре працюють разом, інші – ні).

Пари. Завдання, призначені для пар, необхідно добирати дуже ретельно. Вони мають бути короткими, щоб учасники не могли зайти у глухий кут, якщо пари не спрацюються. Попарно зручно працювати:

під час виконання вступних ознайомлювальних вправ;

під час навчання один одного, коли один учасник, який уже володіє певними навичками, навчає іншого;

якщо студенти на основі особистих симпатій обирають собі пару для вирішення таких завдань тренера, які зручніше виконувати вдвох, наприклад, для участі у вправах, де треба виконувати дві різні ролі тощо.

Трійки. Малі групи у складі трьох осіб особливо корисні, якщо потрібно, щоб дві особи взаємодіяли між собою, а одна спостерігала за ними й робила зауваження.

Члени малої групи із трьох осіб розподіляють між собою ролі промовця, слухача та рецензента. У такій трійці промовець розповідає задану тему, слухач реагує на промову, згідно із тренерським завданням, а рецензент не бере участі в розмові. Він лише спостерігає та записує свої зауваження ("погляд збоку"), а наприкінці вправи коментує враження від почутого (дає рецензію). Взаємодія "промовець – слухач" триває, переважно, 5 – 10 хв. Рецензент коментує протягом близько 5 хв. За правилами в таких вправах члени трійки по черзі міняються ролями в певному порядку, щоб кожний із них спробував усі ролі.

Після виконання цієї вправи тренер збирає учасників трійок в одну групу, щоб обмінятися досвідом. Залежно від кількості учасників групи

й наявного резерву часу, тренер може не збирати всіх разом, а провести обговорення, об'єднуючи учасників кількох трійок (по дві, три трійки тощо).

Методи викладання матеріалу на тренінгу

Обираючи метод викладання тренер ураховує: рівень знань учасників із цієї теми; перелік використання навчальних засобів; розміри групи (інтерактивні форми більш ефективні за меншої кількості учасників); ресурси, у тому числі часу і простору (розподіл на малі групи потребує більше часу та простору, ніж робота всією групою); умови приміщення (фіксоване розташування робочих місць ускладнює пересування та зміну конфігурації).

Лекції. За цього методу навчання лектор, який більшість часу перебуває у фронтальній позиції щодо аудиторії, надає інформацію одразу всім учасникам. Цей метод, переважно, використовують, аби повідомити нову інформацію одночасно великій кількості студентів в умовах, якщо слухачі мають низьку підготовку або взагалі не мають базових знань із певної теми. Тривалість таких лекцій може бути до однієї години, іноді й більше.

Міні-лекції. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Перші не перевищують 10 – 15 хв, їх використовують для того, щоб стисло повідомити нову інформацію багатьом студентам одночасно; розповісти, як виконувати певні дії, що їх згодом будуть опановувати самі учасники в ході практичних вправ; підсумувати результати роботи малих груп для всієї аудиторії.

Міні-лекції часто застосовують як частини цілісної теми, яку не бажано викладати повноформатною лекцією. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами (міні-лекціями), між якими застосовують інші форми й методи навчання: періоди запитань-відповідей, вправи на перевірку засвоєння матеріалу, рухавки, робота у складі малих груп тощо.

Презентації. На відміну від лекцій, які дають знання з багатьох аспектів певної теми, їхнього взаємозв'язку, із метою створення цілісного, теоретично обґрунтованого погляду на певне явище, презентації спрямовано на досягнення нових результатів, надання нової інформації з конкретного, досить вузького, практичного аспекту теми, яка є предметом навчання.

Колективні презентації. Це така форма подання інформації, коли кілька (троє або більше) осіб разом (по черзі) роблять повідомлення аудиторії. Згідно зі вказівками модератора, який регулює черговість виступів, кожний, хто презентує, робить доповідь певної тривалості (до 15 – 20 хв). Переважно, кожне повідомлення присвячено якомусь одному з кількох аспектів (вимірів, поглядів) однієї теми. Здебільшого наприкінці колективних презентацій передбачено запитання від аудиторії кожному доповідачеві.

Мозковий штурм. Цей метод тренінгового навчання застосовують як для обговорення великою групою учасників, так і в малих групах. Його мета – сформулювати якомога більше ідей на задану тему. "Мозковий штурм" здійснюють у два етапи: на першому етапі формулюють ідеї, на другому – їх оцінюють. Для цього використовують велику дошку або аркуш фліп-чартного паперу, де один з учасників (або помічник тренера) записує ідеї так, щоб усі могли їх бачити. Це стимулює мислення та зручно для відбору кращих ідей у ході оцінювання на другому етапі.

Аналіз ситуаційних вправ. Ситуаційна вправа – це реальна ситуація, надана групі для аналізу. Її може бути запозичено з досвіду тренера, колег, із літературних описів, свідчень очевидців, власного досвіду на практиці. Тренер також може сам описати реальну ситуацію. За допомогою цього методу можна здійснювати аналіз цих ситуацій, визначати в них ключові проблемні питання, формулювати ідеї щодо можливого їхнього розв'язання.

Аналіз критичних випадків. Це метод докладного розгляду якоїсь однієї події, із метою усвідомлення досвіду, формулювання висновків та планування дій, які можуть привести до позитивних змін у майбутньому. Для такого аналізу учасники повинні мати певні базові знання з теми обговорення, аби легко наводити приклади та формулювати ідеї під час виконання вправи. Теми для обговорення може запропонувати тренер або сама група у процесі "мозкового штурму".

Рольова гра. Це ефективна навчальна методика, яка має бути добре продумана й організована, щоб забезпечити позитивний вплив на формування професійних компетентностей.

Під час рольової гри можна:

набути досвіду у використанні певних навичок в ігровій ситуації;

проаналізувати альтернативні способи дій, ідеї, запропоновані для виконання завдання гри, зміни ситуації на краще;

відпрацювати на практиці певні види поведінки в безпечному середовищі перед тим, як розпочати їхнє застосування на практиці;

набути впевненості у своїх силах під час практичних дій або репетиції певної події;

закріпити засвоєний матеріал шляхом забезпечення зворотного зв'язку; додати до навчального процесу елемент розради.

Використання тренінгового підходу до організації навчального процесу та викладання фінансових дисциплін практичного спрямування буде сприяти розвитку творчих здібностей у студентів, підвищенню їхнього інтелектуального рівня, виявленню управлінських інтересів майбутніх фахівців фінансової сфери, підвищенню їхньої конкурентоспроможності, формуванню самостійності, ініціативності та творчого підходу до вирішення пріоритетних та актуальних завдань практичної діяльності. Тренінги сприяють змістовному збагаченню навчальних фінансових дисциплін, розвитку наукової творчості студентів.

2. Мета, завдання та компетентності, набуті у процесі тренінгового навчання

Мета тренінгу полягає в закріпленні й поглибленні студентами здобутих під час навчання знань із теоретико-методичних аспектів функціонування фінансових послуг, набутті практичного досвіду в різних видах функціонування фінансового ринку, формуванні у студентів знань теоретичних основ аналізу та практичних навичок у використанні кількісних методів та прийомів у процесі дослідження та оцінювання стану фінансових установ, набутті вмій щодо економічної інтерпретації визначених результатів та розроблення своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень.

Метою комплексного тренінгу для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" є формування професійних та особистісних компетентностей з оцінювання результатів діяльності фінансових установ та підприємств.

Програма тренінгу враховує необхідність у вирішенні таких **завдань**: розширення знань із теоретико-методичних засад здійснення аналізу фінансового стану та результатів фінансово-господарської діяльності підприємств та фінансових установ;

набуття студентами практичних навичок у застосуванні методів та прийомів фінансового аналізу, розрахунку й аналізу динаміки показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності;

обґрунтування висновків та пропозиції щодо динаміки оцінних показників, ураховуючи специфіку діяльності конкретного суб'єкта господарювання або фінансової установи;

визначення особливостей оцінювання результатів діяльності окремих фінансових установ та підприємств;

розв'язання бізнес-кейсів, що ґрунтуються на прикладах результатів діяльності фінансових установ та підприємств.

Метою комплексного тренінгу для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" є формування професійних та особистісних компетентностей із фінансового моніторингу й навичок суб'єктів первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ).

Програма тренінгу враховує необхідність у вирішенні таких **завдань**: розгляду нормативно-правового забезпечення фінансового моніторингу в Україні;

опису особливостей заповнення форм звітності СПФМ в Україні;

формування та здійснення опрацювання анкет фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які підлягають первинному фінансовому моніторингу в Україні;

побудови структурно-логічної схеми взаємозв'язку анкет учасників фінансових операцій та форм звітності СПФМ;

аналізу способів та механізмів "відмивання" злочинних доходів та фінансування тероризму;

визначення ризиків використання фінансових установ для "відмивання" доходів, отриманих злочинним шляхом.

Особливість тренінгу полягає у використанні студентами програмного забезпечення "Експерт-ФМ" для вирішення завдань з опрацювання анкет фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, що підлягають первинному фінансовому моніторингу, заповнення форм обліку та подання інформації про здійснення фінансового моніторингу до Держфінмоніторингу України.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямовані тренінги та очікувані результати тренінгу (знання, уміння, комунікації, автономність і відповідальність), наведено в табл. 2.1.

Зміст та структуру компетентностей, що формують під час окремих тренінгів для студентів напряму підготовки "Фінанси і кредит", на формування яких спрямовано тренінг та очікувані результати тренінгу (знання, уміння, комунікації, автономність і відповідальність), наведено в табл. 2.2.

**Структура складових частин професійних компетентностей
за Національною рамкою кваліфікацій України, якими мають оволодіти студенти
за період тренінгового навчання на кафедрі управління фінансовими послугами**

Коди та назви компетентностей	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
VI рівень Національної рамки кваліфікацій				
Т. 1.1 Здатність визначати й аналізувати дані фінансової звітності для оцінювання стану суб'єктів фінансового ринку	Знати особливості формування фінансового результату фінансових установ та складання їхньої звітності	Уміти застосовувати методику складання балансу фінансових інститутів. Уміти застосовувати методику складання звіту про фінансові результати та звіту про рух коштів	Установлення комунікативного контакту зі співробітниками фінансової установи. Повідомлення інформації щодо доходів та витрат банку	Відповідальність за якість сформованої звітності фінансової установи. Здатність до подальшого навчання і самовдосконалення та навчання інших осіб
Т. 1.2 Здатність застосовувати інструменти оцінювання забезпечення фінансової стійкості фінансової установи або індивідуального інвестора	Знати методи оцінювання фінансової стійкості банку. Знати методи оцінювання ефективності управління банком. Спеціалізовані знання з управління доходністю, ризиком та ліквідністю фінансових інструментів	Уміти визначати рейтинг банку з використанням різноманітних рейтингових моделей. Уміти здійснювати лінійне упорядкування багатомірних об'єктів. Самостійно здійснювати оцінювання доходності та ризиковості діяльності на фондовій біржі	Викладати методи оцінювання ефективності управління банком. Зрозуміле й недвозначне доведення до відомих фахівців і нефахівців власних рішень щодо застосування інструментів оцінювання фінансових установ	Відповідальність за якість документів. Здатність до подальшого навчання й самовдосконалення та навчання. Прийняття рішень в умовах невизначеності фінансового середовища щодо доцільності діяльності на фондовій біржі
Т. 1.3 Здатність розробляти інвестиційний проект та визначати оптимальні параметри його реалізації в умовах невизначеності та обмеженості фінансових ресурсів	Спеціалізовані знання щодо сутності, етапів та методів розроблення ефективних інвестиційних проектів	Самостійно розробляти інвестиційні проекти та визначати оптимальні параметри їхньої реалізації в умовах невизначеності зовнішнього середовища	Проводити публічну презентацію розроблених інвестиційних проектів, доводячи як фахівцям, так і нефахівцям їхню ефективність	Самостійність у вирішенні наукових завдань та прагнення до саморозвитку

1	2	3	4	5
VII рівень Національної рамки кваліфікацій				
Т. 2.1 Здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі фінансового ринку, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики	Концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень у галузі фінансового ринку	Вирішення складних непередбачуваних завдань і проблем у сфері фінансового ринку та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Доведення до відома фахівців і не фахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі фінансового ринку	Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах у галузі фінансового ринку
Т. 2.2 Здатність ефективно здійснювати науково-дослідну діяльність у фінансовій сфері	Спеціалізовані знання щодо сутності, етапів та методів проведення наукових досліджень, що є базою для формування у студентів креативного мислення	Самостійно виявляти прикладну проблему, формулювати наукову гіпотезу, тему, об'єкт, предмет та завдання наукового дослідження	Проводити публічну презентацію результатів наукового дослідження, доводячи як фахівцям, так і нефахівцям їхню ефективність	Самостійність у вирішенні наукових завдань та прагнення до саморозвитку
Т. 2.3 Здатність використовувати новітні інформаційні системи й технології для підтримки прийняття рішень у процесі управління суб'єктами фінансового ринку	Спеціалізовані знання з оптимізації застосування сучасних інформаційних систем і технологій у системі управління суб'єктів фінансового ринку	Самостійно проводити інжиніринг та реінжиніринг бізнес-процесів фінансових установ	Повідомлення власних рішень щодо застосування сучасних інформаційних систем і технологій до системи управління суб'єктів фінансового ринку	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних щодо доцільності проведення інжинірингу та реінжинірингу бізнес-процесів систем управління суб'єктів фінансового ринку
Т. 2.4 Здатність розробляти стратегію й тактику управління інвестиціями на фінансовому ринку	Спеціалізовані знання з оцінювання ефективності інвестицій за міжнародними стандартами	Самостійно формувати ефективну стратегію управління інвестиціями, ураховуючи вплив зовнішніх факторів	Доведення до відома фахівців фінансових установ та індивідуальних інвесторів (нефахівців) власної позиції щодо стратегії й тактики управління інвестиціями	Прийняття рішень в умовах невизначеності фінансового середовища щодо вибору стратегії й тактики управління інвестиціями

**Зміст та структура компетентностей, що формують під час комплексних тренінгів за фахом
для студентів спеціальності "Фінанси і кредит"**

Компетентності, що формують	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
Для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит"				
Здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у процесі оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки й характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності з оцінювання результатів діяльності фінансових установ та підприємств. Базові знання з основ оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств	Здатність аналізувати бізнес-ситуації, засновані на даних фінансової звітності та фактах у сфері ринків фінансових послуг, та виділяти проблеми, що необхідно вирішити. З аналізу бізнес-ситуації та можливих багатоваріантних підходів до розв'язання та здійснення вибору найбільш прийняттого	Доведення до відома фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі оцінювання результатів діяльності фінансових установ та підприємств	Управління комплексними діями або проектами; відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Для студентів спеціальності 8.030508 "Фінанси і кредит" магістерської програми "Фінансовий менеджмент"				
Здатність формувати навички в діяльності СПФМ в Україні	Обґрунтовувати нормативно-правове забезпечення фінансового моніторингу в Україні. Визначати структурно логічну схему взаємозв'язку анкет учасників фінансових операцій та форм звітності СПФМ України. Визначати характеристику ризиків використання фінансових установ для "відмивання" злочинних доходів	Аналізувати анкети фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які підлягають первинному фінансовому моніторингу. Заповнювати звітність та подання повідомлень СПФМ до Держфінмоніторингу України. Аналізувати способи та механізми "відмивання" злочинних доходів та фінансування тероризму	Здатність робити власні висновки, інтегрувати знання, формувати судження щодо проведення первинного фінансового моніторингу. Зрозуміле й недвозначне доведення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до відома фахівців і нефахівців	Відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або тренінговій діяльності. Відповідальність за розвиток професійного знання та практик

3. План-структура програми тренінгового навчання для студентів

Проведення тренінгу відбувається за певною структурою. Типова структура, мета та завдання тренінгу разом слугують основою для складання плану його проведення. Такий план містить різні форми занять (таблиця, перелік послідовних дій, схема тощо).

Тренінгові навчання, що проводять за фахом для студентів спеціальності "Фінанси і кредит", передбачають використання різноманітних тренінгових технологій та методів (групова дискусія, рольова гра, вправи з вербальними та невербальними комунікаціями, тестування певних навичок, "мозковий штурм" та ін.). План-структура програми тренінгового навчання передбачає проведення тренінгів для студентів бакалаврів на пряму підготовки "Фінанси і кредит", а також для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" магістерської програми "Фінансовий менеджмент".

Більш детально загальну схему проведення тренінгів на кафедрі управління фінансовими послугами наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Структура тренінгового навчання на кафедрі управління фінансовими послугами

Теми тренінгу	Кількість кредитів	Кількість годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Комплексний тренінг для студентів на пряму підготовки 6.03050801 "Фінанси і кредит"	2	60	2	10	10	38
Комплексний тренінг для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит"	3	90	2	10	10	68
Усього годин тренінгового навчання	5	150	4	20	20	106

Елементами плану-структури тренінгу є:

вступна частина (вступ, знайомство, визначення очікувань учасників та погодження правил роботи групи, визначення основних моментів заняття, тема, мета, очікувані результати, мотивація);

основна частина (визначення проблеми, із якої проводять тренінг; пошук шляхів її вирішення; розвиток необхідних практичних навичок); завершальна (рефлексія, зворотний зв'язок, домашнє завдання).

Рефлексія є природним невід'ємним і найважливішим компонентом інтерактивного навчання на занятті. Вона дає можливість:

усвідомити, що було вивчено;

оцінити власний рівень розуміння та засвоєння навчального матеріалу;

спланувати чіткі, реальні кроки його подальшого опрацювання;

Рефлексію здійснюють у різних формах: у вигляді індивідуальної роботи, роботи в парах, групах; дискусії; в усній і писемній формі. Вона завжди містить кілька елементів: фіксацію того, що відбулося; визначення міркувань та почуттів щодо набутого досвіду; плани на майбутнє.

4. Технології проведення тренінгового навчання

Однією з головних цілей організації та проведення бізнес-тренінгів є формування професійних умінь майбутніх фахівців-фінансистів і можливостей їхнього використання у практичній діяльності. Спеціалізовані тренінгові програми розроблено в межах робочих і навчальних програм із кількох практичних фінансових дисциплін, які ґрунтуються на інтеграції їхнього змісту. Місце й роль бізнес-тренінгів у системі спеціальної підготовки майбутніх фахівців визначають, відповідно до основних дидактичних концепцій і технологій професійної підготовки, які відрізняються формами та методами навчання. У межах зазначених концепцій виділяють такі **підходи**:

когнітивний (традиційний) – передбачає використання різних прийомів активізації навчальних занять для узагальнення й систематизації теоретичного матеріалу, закріплення студентами знань основних економічних понять й теорій, формування базових умінь аналізу, засвоєння явищ та закономірностей економічного життя суспільства;

соціально-рольовий – заснований на впровадженні активних методів навчання, що супроводжують зміною традиційних ролей і способів поведінки. Зміст тренінгового навчання є засобом для аналізу й моделювання соціально-економічних відносин, засвоєння студентом рольових позицій і функцій, виявлення професійних здібностей та формування ділових якостей особистості;

поведінковий – ґрунтується на використанні дидактичних ігор, також його застосовують під час проходження практики, він дає можливість аналізувати та вирішувати проблемні практичні ситуації, упроваджувати процедури імітаційного моделювання, організувати спільну діяльність, обговорювати та погоджувати рішення, презентувати результати роботи учасників.

Від методів і прийомів навчання залежить результативність проведення бізнес-тренінгу, можливість набуття практичного досвіду учасників, формування таких професійних якостей, як: здатність приймати рішення, самоорганізація навчання, системне мислення, самостійність, ініціативність, адаптація до нових умов, комерційна та ділова орієнтація, цілеспрямованість, наполегливість, уміння систематизувати інформацію, пошук та аналіз нової інформації, комунікативні вміння, конструктивність та ін.

Досить важливо звернути увагу на актуальність і цікавість обраної теми тренінгової програми, підбір проблемної ситуації, підготовку роздавальних матеріалів, чітке обґрунтування мети, поставлення основних завдань, пояснення правил участі, раціональний розподіл часу для різних етапів проведення тренінгу, залучення до роботи всіх учасників, взаємодію учасників і роль викладача, необхідність в імпровізації та застосуванні творчого підходу до вирішення поставлених завдань і прийняття погодженого рішення, регламентацію результатів та критерії оцінювання.

Упровадження тренінгового підходу до виконання комплексних розрахунково-аналітичних та творчих завдань, який інтегрує зміст спеціальних фінансових дисциплін, дозволяє студентам навчитися працювати в команді, виявити свої професійно важливі якості, проаналізувати змодельовані реальні ситуаційні завдання, продемонструвати системність під час розгляду наявних проблем для досягнення поставленої мети, показати вміння оцінити та упорядкувати пріоритети, запропонувати всі можливі шляхи вирішення поставлених завдань, прийняти конкретне рішення, зробити його обґрунтування, презентувати власні розробки, захистити результати виконаної роботи.

4.1. Методичні рекомендації до організації та проведення тренінгу для студентів напряму підготовки 6.03050801 "Фінанси і кредит"

Тренінг з оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств спрямовано на формування у студентів компетентностей

та передбачає здобуття ними теоретичних знань і набуття практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання майбутніх професійних обов'язків, що відповідають VI кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій.

Саме тому студент повинен здобути знання, сформувати системне розуміння основ оцінювання результатів діяльності окремих фінансових установ та підприємств; навчитися визначати економічні передумови й потреби у споживанні фінансових послуг конкретними учасниками ринку та можливості задоволення цих потреб різними видами фінансових послуг; набути навички в комунікаціях під час виконання індивідуальних завдань, виявити автономність і відповідальність під час самостійної роботи.

Особливість тренінгу полягає у використанні методу case-study у процесі навчання та об'єднання студентів у творчі колективи для розв'язання бізнес-кейсів.

Проблема впровадження методу case-study у практику вищої професійної освіти в цей час є актуальною, що обумовлено такими тенденціями: запровадженням компетентнісного підходу; розвитком вимог до якості фахівця, який має володіти здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю й ефективністю дій в умовах кризи.

Бізнес-кейс – це розгляд реальної фінансово-економічної проблеми чи ситуації, що може виникнути в керівника або фінансового менеджера на підприємстві чи у фінансовій установі.

У стислій формі кейс подає основні деталі ситуації та ілюструє їхню розмитість і складність. Кейс-метод має багато спільного з обговоренням статей, ситуаційними вправами з публічною фінансовою звітністю, діловими іграми. Центр уваги зміщено на розвиток навичок в аналізі та прийнятті рішень.

Саме тому використання принципів проблемного навчання – набуття навичок у вирішенні проблем, можливості роботи у групі на єдиному проблемному полі. До того ж процес вивчення імітує механізм прийняття рішення у професійній діяльності; уміння оперувати ним, вибудовувавши логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати власну думку; набуття навичок у роботі в команді, презентації; можливість проведення прес-конференції; уміння формулювати питання та аргументувати відповідь. За результатами тренінгу студенту необхідно оформити письмовий звіт.

Структура комплексного тренінгу для студентів напряму підготовки 6.03050801 "Фінанси і кредит"

Тренінг з оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств передбачає використання різноманітних тренінгових технологій та методів (групова дискусія, вправи з вербальними й невербальними комунікаціями, розв'язання бізнес-кейсів та ін.). Організаційно-змістову структуру програми тренінгу з оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Організаційно-змістова структура програми тренінгу з оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств

Види занять	Кількість годин	Зміст занять	Очікувані результати
1	2	3	4
Лекція	2	Міні-лекція "Результати діяльності фінансових установ і підприємств та підходи до оцінювання їхнього фінансового стану"	Базові знання з основ оцінювання результатів діяльності фінансових установ і підприємств
Практичні заняття	10	Практичні заняття спрямовано на розв'язання бізнес-кейсів: "Обґрунтування можливості залучення підприємством кредитів банків". "Обґрунтування можливості залучення ломбардом кредитів банків". "Обґрунтування можливості залучення лізинговою компанією кредитів банків". "Обґрунтування можливості залучення кредитною спілкою кредитів банків". "Обґрунтування доцільності ліквідації чи реорганізації страхової компанії". "Обґрунтування можливості використання підприємством послуг факторингу на приладі факторингових компаній". "Обґрунтування можливості за позичення коштів у кредитній спілці". "Оцінювання кредитоспроможності фізичної особи-позичальника кредитної спілки"	Базові уміння з аналізу бізнес-ситуації, заснованої на даних фінансової звітності та фактах у сфері ринків фінансових послуг, та виділення проблеми, що необхідно вирішити; з аналізу бізнес-ситуації та можливих багатоваріантних підходів до розв'язання та здійснення вибору найбільш прийняттого

1	2	3	4
Лабораторні заняття	10	Лабораторна робота "Формування практичних навичок в ознайомленні з особливостями діяльності підприємства або фінансової установи (банк, страхова компанія, кредитна спілка, пенсійний фонд) та здійснення аналізу їхнього фінансового стану"	Базові уміння з формування бази даних визначеної форми з використанням публічної звітності конкретного суб'єкта господарювання; виконання розрахункових завдань, відповідно до методики аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання

Під час виконання програми тренінгового навчання за СРС студентам необхідно ознайомитись із вибраною шляхом жеребкування тематикою структурованого бізнес-кейсу (залежно від типу фінансової установи та підприємства) і складом учасників творчого колективу.

Кожен студент творчого колективу моделює та розв'язує один структурований бізнес-кейс за такими змістовими вимогами, зокрема відповідності п'яти ознакам:

1. Відобразити бізнес-ситуацію у стислій формі та обґрунтувати перелік проблем, що необхідно вирішити.
2. Проаналізувати бізнес-ситуацію (розкласти на складові частини, проаналізувати кожна з них, а потім знову скласти разом, щоб дістати цілісне уявлення про ситуацію).
3. Запропонувати можливі багатоваріантні підходи до розв'язання та здійснити вибір найбільш прийняттого.
4. Зазначити дискусійні питання бізнес-кейсу.
5. Обґрунтувати процес прийняття управлінських рішень у процесі вирішення проблемної ситуації.

Під час виконання програми тренінгу студент повинен розвинути креативність; сформувавати навички в роботі у групі та комунікативної культури; сформувавати соціально активні й життєві компоненти особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації.

Отже, програма тренінгового навчання, організаційно-методичне забезпечення якості тренінгової діяльності та рекомендації учасникам тренінгової діяльності дадуть змогу студентам оволодіти професійно значущими якостями фахівця з фінансів, професійна діяльність яких пов'язана з оцінюванням діяльності фінансових установ та підприємств.

Титульну сторінку та типову структуру змісту звіту із тренінгу наведено в додатку А.

4.2. Методичні рекомендації до організації та проведення тренінгу для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит"

Визначення особливостей професійної спрямованості та формування у студентів освітнього ступеня "магістр" спеціальності "Фінанси і кредит" достатнього рівня компетентностей для успішної роботи в будь-якій із ланок ринків фінансових послуг передбачає деталізацію вивчення окремих питань фінансового моніторингу в Україні.

Реформування системи магістерського фахового забезпечення спрямовано на реалізацію компетентнісного підходу та посилення практичної складової частини підготовки фахівців.

Актуалізацію питань професіоналізації магістрів із фінансів у сфері фінансового моніторингу підтверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2015 р. № 552, згідно з якою затверджено Порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання СПФМ до Державної служби фінансового моніторингу (далі – Держфінмоніторинг України) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією ("відмиванням") доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи розповсюдження зброї масового знищення; Порядок ведення Державною службою фінансового моніторингу обліку інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу; Порядок ведення Державною службою фінансового моніторингу обліку суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Крім того, наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 "Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення" затверджено нові форми обліку та подання інформації, а також Інструкцію щодо їхнього заповнення, а також Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України (наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 999/5).

Використання сучасних освітніх технологій, зокрема тренінгів, дасть змогу реалізувати процес формування студентами спеціальності "Фінанси

і кредит" професійних та особистісних компетентностей із фінансового моніторингу та навичок СПФМ у змодельованій ситуації та інтерактивній формі.

Тренінг із фінансового моніторингу – активна форма навчання, що становить цілісну систему, запланований процес модифікації (зміни) знань чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду.

Структура комплексного тренінгу для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит"

Тренінг із фінансового моніторингу передбачає використання різноманітних тренінгових технологій та методів (групова дискусія, вправи з вербальними й невербальними комунікаціями, тестування певних навичок із використанням програмного забезпечення та ін.).

Організаційно-змістову структуру програми тренінгу із фінансового моніторингу наведено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Організаційно-змістова структура програми тренінгу з фінансового моніторингу

Види занять	Кількість годин	Зміст занять	Очікувані результати
1	2	3	4
Лекція	2	Міні-лекція "Особливості організації фінансового моніторингу в Україні"	Базові знання з основ фінансового моніторингу в Україні
Практичні заняття	10	Практичне заняття "Способи та механізми "відмивання" злочинних доходів та фінансування тероризму"	Базові уміння з аналізу способів і механізмів "відмивання" доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму у процесі здійснення первинного фінансового моніторингу
Лабораторні заняття	10	Лабораторна робота 1 "Формування практичних навичок у формуванні й поданні до Держфінмоніторингу України картки організації за формою № 1-ФМ та складання анкети клієнта юридичної особи та фізичної (фізичної особи-підприємця)".	Практичні навички роботи із програмним забезпеченням "Експерт-ФМ"; подання повідомлень СПФМ до Держфінмоніторингу України в електронному вигляді, що дає змогу авторизації процесу фінансового моніторингу

1	2	3	4
		Лабораторна робота 2 "Формування практичних навичок у веденні реєстру фінансових операцій і поданні до Держфінмоніторингу України повідомлення про фінансову операцію (форма № 2-ФМ)"	

Отже, програма тренінгового навчання, організаційно-методичне забезпечення якості тренінгової діяльності та рекомендації учасникам тренінгової діяльності дадуть змогу студентам оволодіти професійно значущими якостями фахівця з фінансів, професійна діяльність яких пов'язана з діяльністю фінансових установ, наданням фінансових послуг та сферою фінансового моніторингу.

Титульну сторінку та типову структуру змісту звіту із тренінгу наведена в додатку А.

5. Правила оформлення звіту із тренінгу

Завершальним етапом тренінгової роботи є підготовка звітів кожною командою про результати, визначені під час економічної симуляції на попередньому етапі.

5.1. Загальні вимоги

Звіт із тренінгу друкують на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Міжрядковий інтервал – 1,5 (тридцять рядків на сторінку) із використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14. Параметри сторінки необхідно встановити такі:

для вертикальної орієнтації сторінки: ліве поле – 30 мм; праве – 15 мм; верхнє та нижнє – 20 мм;

для горизонтальної орієнтації сторінки: верхнє поле – 30 мм; нижнє – 15 мм; ліве та праве – 20 мм.

Шрифт друку має бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту має бути однаковою. Використання жирного шрифту або підкреслення

не дозволено, за винятком необхідності в акцентуванні на суттєво важливих складових частинах запропонованих результатів чи пропозицій.

Текст основної частини звіту із тренінгу розподіляють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин звіту із тренінгу "ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ ...", "ВИСНОВКИ", "ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Усі структурні складові частини основної частини звіту із тренінгу починають із нових сторінок, відокремлюють від наступного тексту одним порожнім рядком (переносів у назвах розділів і підрозділів не допускають). Абзацний відступ дорівнює 1,25 см.

5.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака "№".

Першою сторінкою звіту із тренінгу є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи, другою – зміст. Ці сторінки ураховують під час загальної нумерації, але цифру сторінки на них не просявляють. Нумерацію починають зі вступу (сторінка 3), номер просявляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Структурні частини роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ" не нумерують. Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ" на тому ж рядку, після номера крапку не ставлять, а потім із нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складено з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: 2.3. (третій підрозділ другого розділу).

Ілюстрації та таблиці необхідно подавати у звіті із тренінгу безпосередньо після тексту, де вони згадані (дано посилання за зразком – "подано на рис. 3.1", "подано в табл. 3.2" або "... (рис. 3.2)") уперше або на наступній сторінці. Ілюстрації та таблиці, розміщені на окремих сторінках звіту із тренінгу, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом "Рис." та нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації має складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації в розділі, між якими ставлять крапку. Наприклад: "Рис. 1.2" (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують по-спідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують поспідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставлять крапку, наприклад: "Таблиця 1.2" (друга таблиця першого розділу).

У разі перенесення частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово "Таблиця" та номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова та вказують номер таблиці, наприклад: "Продовження табл. 1.2". Якщо таблиця займає більше від трьох сторінок, то на останній сторінці пишуть: "Закінчення табл. 1.2". Краще переносити текст, розміщений після таблиці, уперед, щоб не розбивати саму таблицю під час верстання.

Формули у звіті із тренінгу нумерують у межах розділу. Номер формули складено з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номер формули пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

5.3. Інтервали

Відстань між назвою структурних елементів "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ" та наступним текстом – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,5).

ВСТУП

Бюджет – це план утворення та використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюють ...

Відстань між назвою розділу та назвою підрозділу – два порожніх рядки (міжрядковий інтервал – 1,0). Між назвою підрозділу та наступним текстом – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,0). Відстань між текстом попереднього підрозділу та назвою наступного підрозділу – два порожніх рядки (міжрядковий інтервал – 1,0).

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ
НА ПІДПРИЄМСТВІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

1.1. Особливості систем оплати праці на підприємствах різних типів

Існує декілька систем оплати праці ...

1.2. Особливості аналізу фінансового стану аналізу бюджетних установ

Оскільки бюджетні установи є особливою ...

Відстань перед рисунком та після його назви – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,0). Відстань перед назвою таблиці та після таблиці – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,0). Відстань перед формулою та після розшифрування її елементів – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,0).

Економічну сутність систем оплати праці в ринковій економіці, їхні переваги та недоліки наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Переваги та недоліки систем оплати праці в умовах ринкової економіки

Системи оплати праці	Переваги	Недоліки

Методи виявлення ризиків подано на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Методи виявлення ризиків, що використовують у діяльності вітчизняних підприємств

Рівень платоспроможності страховика на будь-яку дату має перевищувати 1. Його розраховують за такою формулою:

$$П = \frac{\PhiЗ}{НЗ}, \quad (1.1)$$

де $\PhiЗ$ – фактичний запас платоспроможності;
 $НЗ$ – нормативний запас платоспроможності.

Для страхової компанії "НСН" цей показник за всі періоди дослідження відповідав нормативу, наведеному в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Динаміка рівня платоспроможності страхової компанії "НСН"

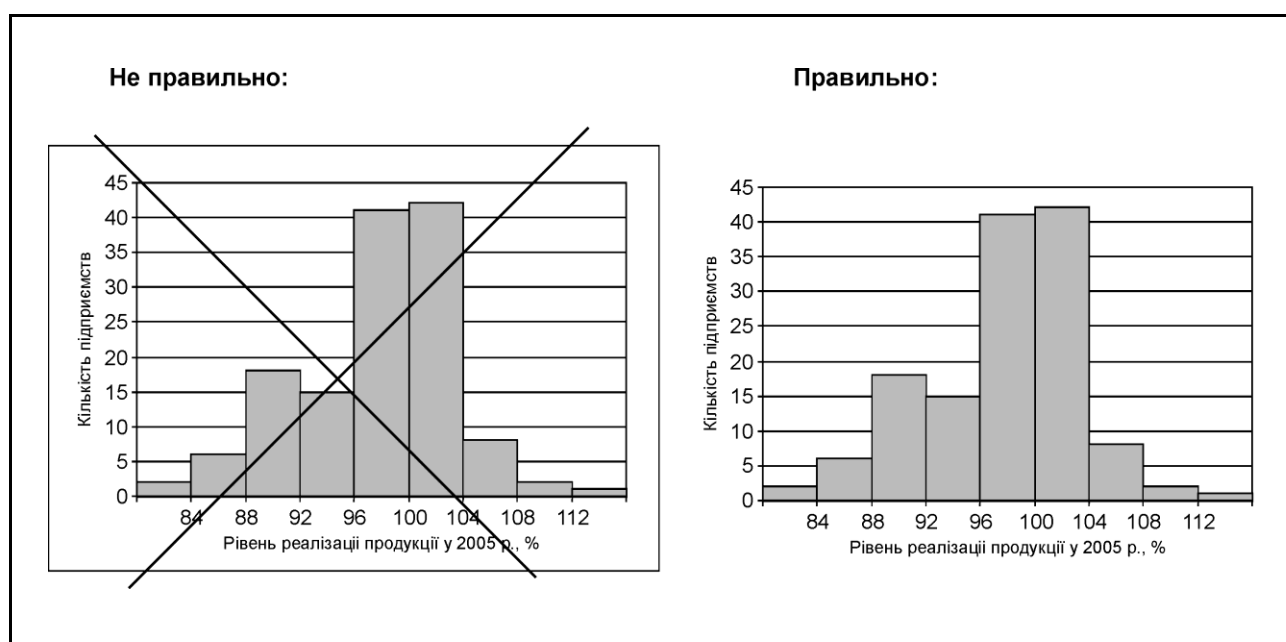
...

Відстань між рисунком та його назвою – один порожній рядок (міжрядковий інтервал – 1,0). Робити відстань між написом "Таблиця", назвою таблиці й самою таблицею та між формулою та розшифруванням її елементів, що позначають словом "де..." – не потрібно. Якщо рядок із посиланням на таблицю заповнено менш ніж на 50 %, то порожній рядок перед таблицею не додають.

5.4. Ілюстрації

У звіті із тренінгу слід застосувати лише штрихові ілюстрації або у відтінках сірого кольору. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. Скорочення слів або словосполучення можливі лише відповідно до чинних стандартів. Назву ілюстрації зі словом "Рис." указують по центру. Переноси в назві рисунка робити заборонено (приклад див. на с. 28).

Під час експорту ілюстрацій із редактора MS Excel зовнішню рамку треба прибрати:

5.5. Таблиці

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому її згадують уперше, або на наступній сторінці, якщо таблиця надто велика для її вбудовування у структуру тексту. Таблицю на горизонтальній орієнтації сторінки слід розміщувати таким чином, щоб її можна було читати з поворотом переплетеного блоку звіту із тренінгу за годинниковою стрілкою.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею. Назву таблиці починають зі слів "Таблиця" та її номера, які розміщують у правому верхньому куті над таблицею. На наступному рядку симетрично до тексту з великої літери пишуть назва таблиці. Назву таблиці пишуть малими літерами, крім першої великої.

У разі, коли розмір таблиці виходить за формат сторінки, таблицю розподіляють на частини, які переносять на наступну сторінку. У ході цього в кожній частині таблиці вказують, що це її продовження (наприклад, "Продовження табл. 3.1"). Якщо таблиця займає більше від трьох сторінок, то на останній сторінці пишуть: "Закінчення табл. 3.1".

У процесі перенесення таблиці на наступну сторінку, її стовпці слід пронумерувати арабськими цифрами. Якщо таблицю не переносять на наступну сторінку, стовпці таблиці не нумерують. Переносити таблицю на наступну сторінку слід у разі написання **не менше від двох рядків** після "шапки" таблиці.

У середині таблиці дозволяють використовувати менший кегль шрифту, ніж у тексті, але не менший ніж 12-й кегль. Також дозволяють використовувати множник інтервалу 1,0 замість 1,5.

5.6. Формули

У звіті із тренінгу формули розміщують безпосередньо після тексту, у якому їх згадано. Вище та нижче від кожної формули має залишатися не менше від одного порожнього рядка. Номер формули вказують на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Для набору формул слід застосовувати лише вбудований у редактор Microsoft Word спеціальний редактор Microsoft Equation. Знак множення слід позначати "×", а не "*".

Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі й нескладні формули, що не мають самостійного значення, уписують усередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій їх подано у формулі. Значення кожного символу й числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка без абзацного відступу. Перший рядок пояснення починають без абзацного відступу зі слова "де" без двокрапки.

Наприклад:

На наступному етапі визначають коефіцієнт рентабельності капіталу (ROE):

$$ROE = \frac{ЧП}{К}, \quad (2.4)$$

де ЧП – чистий прибуток банку;
К – капітал банку.

5.7. Посилання

Під час написання звіту із тренінгу необхідно давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які наводять у звіті із тренінгу або на ідеях та висновках яких вирішують проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячено тренінг.

Посилання в тексті проекту на літературні джерела слід зазначити порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: "... у працях [1 – 3] ...", "Як зазначають деякі дослідники у своїх працях [1; 17; 36], це явище ще притаманно і ...".
Обов'язкове використання перехресних посилань.

У разі прямого цитування з багатосторінкових видань слід указувати ще й сторінку першоджерела. Наприклад: В. А. Антонов визначає дане явище таким чином: "Трудовий потенціал – це ... [12, с. 35]. Але бажано прямих цитувань уникати, надаючи основний зміст концепції дослідника.

Посилання, що наводять у тексті, можна писати так:

"... у розділі 2 ...";

"... див. підрозділ 2.4 ...";

"... відповідно до підрозділу 2.3 ...";

"... на рис. 1.5 ...", або "... як це видно з рис. 3.1 ...";

"... у табл. 3.2 ...";

"... згідно з табл. 3.2 ..." або "... виходячи із табл. 3.2 ...";

"... (див. табл. 3.2) ...";

"... за формулою (3.5) ...";

"... у рівняннях (1.9) – (1.12) ...";

"... у додатку Б ..." або "... (додаток Б)";

"... як видно з рис. 3.3".

5.8. Перелік використаних джерел

Перелік використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку з наскрізною нумерацією, незалежно від типу джерела.

Правила бібліографічного опису

Характеристики	Приклади оформлення
1	2
Друковані видання	
Один автор	Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності банків і підприємств : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Р. Ковбасюк. – Київ : Скарби, 2001. – 336 с.
Два автори	Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств : монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 180 с.
Три автори	Герасимович А. М. Облік та аудит у банках : навч. посіб. / А. М. Герасимович, Т. В. Кривовяз, О. А. Мазур ; за ред. А. М. Герасимовича. – Львів : Фенікс, 1999. – 512 с.
Чотири автори	Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв та ін. – Київ : Вища школа, 2006. – 478 с.
П'ять і більше авторів	Психологія менеджмента / П. К. Власов и др. ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд]. – Харків : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.
Без автора, за редакцією	Антикризисное управление : учебник [для студ. высш. учеб. завед.] / под ред. проф. Короткова Э. М. – Москва : ИНФРА-М, 2006. – 620 с.
Перекладні видання	Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан, К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл ; пер. с англ. В. Лукашевича. – Москва : Туран, 1996. – 448 с.
Багатотомний документ	Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – Київ : НТУУ "КПІ", 2006. – 124 с.
Словники	Новый экономический и юридический словарь: 10 000 терминов / [авт.-сост. Азрилиян А. Н.]. – Москва : Институт новой экономики, 2003. – 1144 с.
Статистичні збірники	Регіони України – 2008 : статистичний збірник / Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – Київ : Консультант, 2009. – Ч. 1. – 364 с.
Матеріали конференцій	Штаєр О. М. Класифікація загроз економічній безпеці банку / О. М. Штаєр // Управління фінансами в умовах вступу до СОТ : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 жовтня 2009 року). – Харків : ХНЕУ, 2009. – С. 172–175
Препринти	Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства : наук.-метод. рек. / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк, О. В. Грачов [та ін.]. – Харків : ХДЕУ, 2003. – 19 с. – (Препринт / Харк. нац. екон. ун-т, Акад. техн. наук України)
Законодавчі акти	Про основи національної безпеки : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – С. 351–362

1	2
ДСТУ	Статистичний контроль. Контрольні карти Шухарта (ISO 8258:1991, IDT) : ДСТУ ISO 8258:2001 / М. Шарапов (пер. і наук.-техн. ред.). – Київ : Держспоживстандарт України, 2003. – V, 32 с. (Офіційне видання)
Автореферати дисертацій	Штаєр О. М. Удосконалення механізму управління безпекою банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / О. М. Штаєр. – Харків : Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2013. – 20 с.
Статті в журналах	Вітлінський В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальника та ризику банку / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 91–102
	Антоненко В. М. Методичні підходи до аналізу фінансової безпеки підприємств паливно-енергетичного комплексу України / В. М. Антоненко, Г. О. Портнова // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 2009. – № 36. – С. 287–294
	Бородіна О. О. Оцінка економічної безпеки підприємства / О. О. Бородіна // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 183. – С. 135–136
Інформаційні ресурси	
Тільки заголовки	Институт посредничества в лице брокеров и агентов находится в России в зачаточном состоянии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://forinsurer.com/public/08/10/02/3617
Із бібліографічним описом	Бегун В. В. Системний аналіз безпеки як вирішення багатофакторної задачі аналізу ризику [Електронний ресурс] / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – Режим доступу : http://iee.org.ua/ua/detailed/ad/101
	Бугель Ю. В. Оптимізація кредитних відносин за умов ринкової трансформації економіки [Електронний ресурс] / Ю. В. Бугель // Вісник ТАНГ. – 2005. – № 4. – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/.../D7Ji5f.pdf
Журнал	Бюлетень Національного банку України. – 2002. – № 12 (119) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Buletен/2002/Dull-12_02.pdf
Законодавчі акти	Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14
Офіційні сайти	Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua
Видання іноземною мовою	
Книги	Buzan B. People, States and Fear / B. Buzan. – Brighton : Press, 1983. – P. 13–14
	Graham B. Security Analysis. The Classic 1934 / B. Graham, D. Dodd. – NY : The McGraw-Hill Companies, Inc, 2000. – 736 p.
Електронний ресурс	Morgenson G. The New York Times Dictionary of Money and Investing: The Essential A-to-Z Guide to the language of the New Market [Electronic resource] / G. Morgenson, H. Campbell. – Access mode : http://www.slovotolk.com/econom/finance/wpg/bfglosm.html

Примітки:

1. Список літератури формують виключно в алфавітному порядку (спочатку література українською та російською мовою (упереміж), після неї – іноземною (латиницею). Наявність іноземної літератури є обов'язковою (не менш ніж 10 джерел).

2. Ініціали та прізвища авторів, знак номера і цифра пишуть через нерозривний пробіл (ctrl + shift + пробіл).

3. Після крапок ставиться тире, а не дефіс (ctrl + мінус).

4. Перед двокрапкою (крім у назві джерела), крапкою з комою та тире ставлять пробіл (виняток становить діапазон сторінок – С. 91–102).

5. Кількість сторінок у книзі може бути тільки парною (крім препринтів та авторефератів), бажано кратною 4.

6. Рядок не можна починати із двокрапки, крапки з комою, тире й закінчувати слешером (/).

7. Для електронних джерел наводять повне посилання з датою звернення.

8. Ущільнення шрифту – ctrl + D; максимальне – 0,4 пт; м'який перенос – ctrl + "на цифровій клавіатурі".

9. Літератури до 2010 року (крім базових фундаментальних робіт і робіт з економіко-математичного моделювання, статистичних методів) має бути мінімум, як і літератури навчального характеру. Основні джерела – законодавчі, наукові джерела (статті, монографії, а не навчальна література (підручники, посібники, конспекти лекцій)).

10. Публікації студента з теми тренінгового навчання (якщо є) також має бути внесено до списку літератури та за текстом на них мають бути посилання.

5.9. Додатки

Додатки оформлюють як продовження звіту із тренінгу на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. По середині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкують слово "Додаток ___" та велику літеру, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б та ін. Один додаток позначають як додаток А.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1 – перший рисунок додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Перед першим додатком розміщують аркуш та по середині нього великими літерами – напис "ДОДАТКИ".

Перед фотокопіями публікацій (якщо вони є) розміщують аркуш та по середині нього великими літерами – напис "АПРОБАЦІЯ".

Якщо на момент захисту звіту із тренінгу публікації не вийшли друком, подають роздруковку наведеної статті або іншого матеріалу до друку та документи, що підтверджують подання публікації до видання.

5.10. Переліки

Перед переліком ставлять двокрапку.

Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою або, не нумеруючи, – дефіс (перший рівень деталізації). Наприкінці кожного переліку ставлять крапку з комою або двокрапку, якщо є подальша деталізація. У кінці останнього елемента переліку ставлять крапку. У разі багаторівневого переліку перед кожною позицією переліку другого рівня деталізації можна ставити малу літеру української абетки. Наприкінці ставлять крапку з комою. Після останнього пункту переліку ставлять крапку. Перелік нумерують з абзацного відступу.

5.11. Інші вимоги

Не допускають розміщення назви підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після нього розташовано менш ніж три рядки подальшого тексту.

Наповненість текстом останньої сторінки розділу має бути не меншою ніж 75 %.

6. Організація самостійної роботи студентів у процесі проведення тренінгів

Тренінг – це запланований процес модифікації (зміни) ставлення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання завдання в одному виді діяльності або певній галузі. Для того щоб цей процес був максимально результативним необхідно створити умови для самостійного вирішення завдань, що постають перед студентами під час тренінгу.

Використання СРС полягає в розвитку здатності організовувати та реалізовувати свою пізнавальну діяльність, яку здійснюють на аудиторних

заняттях і в позааудиторний час без сторонньої допомоги, формуванні у студентів бачення системи взаємозв'язків на ринку фінансових послуг та відповідної державної політики.

Мета СРС тренінгового навчання – формування професійних та особистісних компетентностей шляхом самостійного опрацювання окремих блоків програм тренінгів, пошук, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань учасника тренінгу.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань діяльності підприємств та фінансових установ, їхнього регулювання та контролю.

Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам:

1. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
2. Вивчення основних термінів та понять із теми занять.
3. Підготовка до практичних і лабораторних занять, дискусій, роботи в малих групах.
4. Підготовка звіту з виконання всіх завдань тренінгу.

Тренінгові навчання передбачають оптимальне поєднання групової та самостійної, аудиторної та позааудиторної форм самостійної роботи. Групова робота підсилює мотивацію та активність, посилює позитивну конкуренцію. У процесі проведення тренінгів необхідно використовувати такі види СРС:

- повторення теоретичного та практичного матеріалу;
- пошук необхідної інформації;
- підготовку відповідних звітів із тренінгу;
- здійснення розрахунків (пошукових операцій) у межах виконання тренінгових завдань;
- підготовку презентації, доповіді.

Контроль передбачає моніторинг якості самостійної роботи. Види оцінок: поточна – презентація результатів групової роботи або індивідуальної роботи; заключна – написання та захист звіту.

Щодо тренінгового навчання для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" слід зазначити, що під час самостійної роботи студенти усвають зауваження, зроблені тренером під час занять в аудиторії, поширюють аналітичні відомості, працюють із документами та статистичною інформацією, поліпшують презентації.

Цикл самостійної роботи студентів під час проведення тренінгу складено із шести етапів:

I етап – формулювання цілей;

II етап – планування, визначення обсягу, форм, видів, термінів та характеру самостійної роботи на кожному з етапів проведення тренінгу;

III етап – організація самостійної роботи;

IV етап – мотивація до самостійної роботи;

V етап – контроль-моніторинг якості самостійної роботи;

VI етап – підбиття підсумків самостійної роботи під час тренінгу.

7. Оцінювання результатів тренінгового навчання

Перевірка навчальних досягнень студентів має велике кваліфікаційне та виховне значення, оскільки стимулює їхню систематичну роботу, розвиває почуття відповідальності за результати навчання, що особливо важливо в сучасних умовах. Контроль за успішністю навчання, ураховуючи закономірності психічного розвитку на всіх його етапах, стимулює розвиток пізнавальних процесів та емоційно-вольових якостей.

Систематичний контроль за успішністю навчання є умовою руху вперед, що формує уявлення студента про те, що він знає, що ним досягнуто, на що варто звернути увагу в подальшій роботі. Ефективно організований контроль на всіх його етапах допомагає виявити навчальні здобутки кожного студента, розкрити причини слабого засвоєння окремих частин матеріалу та вжити раціональних заходів для виправлення недоліків у навчально-пізнавальній діяльності.

Метою оцінювання результатів тренінгу є:

- вияв і розвиток системи компетентностей майбутнього фахівця;
- виявлення, перевірка й оцінювання рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок;
- порівняння фактичних результатів навчально-пізнавальної діяльності із запланованими, наперед установленими стандартами;
- стимулювання цілеспрямованої систематичної, інтенсивної роботи.

Тренінг має суто прикладний характер, тому основними показниками його якості є такі **змістовні аспекти:**

- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- глибина опрацювання джерел зовнішньої та внутрішньої інформації, їхній ґрунтовний аналіз із використанням економіко-математичних

і статистичних методів, використання програмного забезпечення, сучасного інструментарію фінансово-економічної діагностики;

- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- використання нестандартних елементів аналізу та діагностики;
- спрямованість проекту на виявлення причинно-наслідкових зв'язків, проблемної симптоматики, на основі аналізу яких сформовано портфель альтернатив вирішення проблем, аналіз проектних альтернатив, обґрунтування рекомендацій;

- аргументованість, переконливість обґрунтування висновків і запропонованих рішень, адекватність поданих заходів виявленим проблемам підприємства (фінансової установи);

- ступінь самостійності проведення дослідження, наявність чітко визначеної позиції автора;

- розвиненість ділового мовлення викладу роботи, оригінальність стилю та загальне оформлення звіту із тренінгу.

Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, затвердженого наказом ректора від 30.08.2013 р. № 1 застосовують 100-бальну систему (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Оцінна відомість результатів тренінгу

Складові частини оцінювання	Кількість балів	Максимальна кількість балів
Змістовне наповнення звіту із тренінгу		50
Презентація		25
Відповіді на запитання		25
Загальна оцінка		100
Члени комісії: _____	П. І. Б.	
_____	П. І. Б.	

Критерії оцінювання змістовного наповнення звіту із тренінгу:

відповідність змісту звіту із тренінгу темі, поставленим цілям і завданням, внутрішня єдність та логіка побудови роботи;

широта й адекватність використання сучасного аналітичного та методичного інструментарію для проведення діагностики, здійснення аналізу

проблемних зон його функціонування й розвитку та якість їхнього застосування;

рівень глибини й достовірності проведення економічної діагностики, якість опрацювання статистичної (фінансової) інформаційної бази, наявність та ґрунтовність авторських висновків щодо сучасного стану фінансової установи в контексті теми дослідження;

рівень аргументованості запропонованих рекомендацій щодо вирішення виявлених проблем, їхня адекватність;

належна достовірність і рівень обґрунтованості вибору альтернативи вирішення проблем;

ступінь самостійності досягнення результатів, наявність чітко визначеної позиції автора, розвиненість мовлення викладу роботи, наукового стилю;

загальне оформлення тексту, згідно з чинними стандартами та вимогами до оформлення роботи;

якість презентації результатів дослідження, викладених у роботі, оцінюють за критеріями, наведеними в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Критерії оцінювання презентації та відповідей на запитання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Логічність, конкретність і переконливість доповіді, у якій автор стисло, послідовно й чітко має викласти сутність та результати дослідження	0 – 5
Якість підготовки наочного матеріалу, володіння культурою презентації	0 – 5
Повнота відповідей на запитання	0 – 5
Здатність аргументовано захищати власні пропозиції, думки, погляди	0 – 5
Вільне володіння економічною та управлінською термінологією; загальний рівень підготовки студента рівень його знань та вмінь, що відповідають освітньо-кваліфікаційному рівню магістра	0 – 5

Система контролю та оцінювання результатів тренінгу має ґрунтуватись на цілях і завданнях тренінгу, моніторингу зміни рівня знань, умінь, навичок, сформованих компетентностей.

Оцінювання знань, умінь, компетентностей передбачає діагностування результатів тренінгу. Оцінювання сформованих компетентностей передбачає оцінювання якості, повноти виконання завдань та ефективності виконаних дій за результатами оформленого звіту (табл. 7.3).

Таблиця 7.3

**Складові частини змістовного наповнення звіту
з комплексного тренінгу**

Критерії	Бали
Розділи виконано в неповному обсязі; здано із суттєвими помилками; не дотримано вимоги до оформлення, безсистемно викладено матеріал; значне запозичення матеріалу із друкованих видань без застосування методів опрацювання інформації; є логічні, стилістичні та граматичні помилки, що впливають на кінцеві результати; зауваження до оформлення роботи. Таку роботу до захисту не допускають і повертають студентів на доопрацювання та перезахист	0 – 10
Розділи виконано в повному обсязі; значне запозичення матеріалу із друкованих видань без застосування методів опрацювання інформації; не зроблено узагальнення, висновки, відсутність причинно-наслідкових зв'язків; незначні зауваження до оформлення роботи	11 – 20
Розділи виконано в повному обсязі; значне запозичення матеріалу із друкованих видань без застосування методів опрацювання інформації	21 – 30
Розділи виконано в повному обсязі; під час написання студентом використано сучасні методи опрацювання інформації; високий рівень обґрунтованості отриманих висновків та практичних рекомендацій; наведено теоретично-аналітичний та розрахунково-практичний матеріал	31 – 40
Розділи виконано в повному обсязі; використано сучасні методи опрацювання інформації; високий рівень обґрунтованості отриманих висновків та практичних рекомендацій; студент оперує системою фінансово-економічних понять та термінів, аргументує свої судження з використанням економічної інформації з цієї проблематики	41 – 50

Згідно з Тимчасовим положенням "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця для підвищення балів за результатами проходження тренінгу можна набрати додаткові бали за публікацію та апробацію результатів дослідження. У табл. 7.4 наведено розподіл додаткових балів.

Рекомендації щодо формування бально-рейтингової оцінки за науково-дослідну діяльність студентів

Показники	Кількість балів (до)
1. Публікація в українському фаховому науковому або іноземному науковому журналах	10 – одноосібна; 5 – у співавторстві
2. Публікація в українському науковому журналі, що не входить до переліку фахових	5 – одноосібна; 2 – у співавторстві
3. Участь із доповіддю у науковій конференції (за результатами публікації збірника наукових статей)	15 – іноземна; 10 – міжнародна; 10 – загальноукраїнська; 5 – міжвузівська або внутрішня конференції
4. Дистанційна участь із доповіддю в науковій конференції (за результатами публікації збірника наукових статей)	10 – іноземна; 10 – міжнародна; 5 – загальноукраїнська; 5 – міжвузівська або внутрішня конференції

Підсумкову оцінку із тренінгу, згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету на систему оцінювання за шкалою ЄКТС конвертують у підсумкову оцінку за шкалою ЄКТС (табл. 7.5).

Таблиця 7.5

Оцінювання звіту із тренінгу за шкалою ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	90 – 100	Відмінно
B	82 – 89	Добре
C	74 – 81	
D	64 – 73	Задовільно
E	60 – 63	
FX	34 – 59	Незадовільно
F	1 – 34	

8. Рекомендована література

Оцінювання результатів діяльності підприємств

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 172 с.

2. Вахович І. М. До питання управління фінансово-економічними результатами підприємства / І. М. Вахович, Ю. В. Волинчук // Економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 275–279.

3. Волинчук Ю. В. Фінансова архітектура забезпечення прибутковості підприємства / Ю. В. Волинчук, Н. В. Герасим'як // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 2. – С. 19–22.

4. Костриченко В. М. Діагностика фінансового стану та схильності підприємства до банкрутства / В. М. Костриченко, О. В. Гуменюк // Вісник національного університету водного господарства та природокористування : зб. наук. праць. – 2010. – № 1. – С. 303–309.

5. Кривов'язюк І. В. Теоретичні засади фінансової діагностики підприємства / І. В. Кривов'язюк, Я. О. Кость // Вісник Луцького державного технічного університету : зб. наук. праць. – 2011. – № 1. – С. 5–9.

6. Медведєва І. Б. Фінансова безпека суб'єкта господарювання в контексті національної безпеки у фінансовій сфері / І. Б. Медведєва // Економіка розвитку. – 2014. – № 1. – С. 75–82.

7. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластиун // Актуальні проблеми економіки : наук.-екон. журнал. – 2009. – № 6. – С. 180–192.

8. Статистичне забезпечення управління економікою. Прикладна статистика з використанням аналітичних можливостей програмного середовища Microsoft Excel : навч. посіб. / А. В. Головач та ін. – Київ : КНЕУ, 2006. – 328 с.

9. Терещенко О. О. Діагностика фінансового стану підприємства : монографія / О. О. Терещенко. – Київ : Вид-во КНЕУ. – 2008. – 268 с.

10. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг : навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Баб'як. – Київ : КНЕУ, 2013. – 407 с.

11. Фінанси підприємств : підручник / Поддєрьогін А. М. та ін. ; за ред. проф. Поддєрьогіна А. М. – 8-ме вид., переробл. і доп. – Київ : КНЕУ, 2013. – 219 с.
12. Фінансова статистика : практикум / А. А. Шустіков. – Київ : КНЕУ, 2011. – 223 с.
13. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик та ін. – 2-ге вид. – Київ : КНЕУ, 2009. – 588 с.
14. Фінансовий аналіз. Практикум : навч. посіб. / М. Д. Білик та ін. ; за ред. д. е. н., проф. Білик М. Д. – Київ : КНЕУ. – 2014. – 474 с.
15. Фещенко О. П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О. П. Фещенко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229–236.
16. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
17. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Електронний ресурс] / А. Долгоруков. – Режим доступу : <http://www.vshu.ru>.
18. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджене наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 у ред. наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/printable_article?art_id=161074.
19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
20. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Фінансовий аналіз діяльності страхових компаній

1. Ачкасова С. А. Вплив ризику дефолту перестраховика на платоспроможність страхової компанії / С. А. Ачкасова, А. В. Волобуєва // Економіко-правові виклики 2015 року : збірник матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15 січня 2015 року). У 2-х т. Т. 2. – С. 14–17.

2. Ачкасова С. А. Нормативне забезпечення та вимоги до здійснення перестраховування у перестраховика-нерезидента / С. А. Ачкасова, А. В. Волобуєва // Актуальні питання економічних наук : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 13 – 14 березня 2015 року). – Херсон : ВД "Гельветика", 2015. – С. 143–145.

3. Ачкасова С. А. Ризик дефолту перестраховика у загальній системі ризиків, пов'язаних із використанням перестраховуванням / С. А. Ачкасова, А. В. Волобуєва // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 71–74.

4. Білошицький О. В. Аналіз фінансової стабільності страхової компанії в умовах інформаційної невизначеності / О. В. Білошицький // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2009. – Вип. 79. – С. 140–160.

5. Внукова Н. М. Адаптація вимог Solvency II з урахуванням особливостей діяльності страхових компаній в Україні // Фінансові послуги : проблеми теорії та практики : монографія / Н. М. Внукова, І. В. Скорик, Ю. В. Подзолкова. – Харків : Вид-во "Лідер", 2014. – С. 5–25.

6. Внукова Н. М. Страхування ризиків стихійних явищ та техногенних аварій : монографія / Н. М. Внукова, Є. А. Жидко, Ю. О. Кебало. – Харків : Ексклюзив, 2014. – 94 с.

7. Внукова Н. М. Фінансові аспекти ломбардної діяльності : монографія / Н. М. Внукова. – Харків : ТО "Ексклюзив", 2013. – 150 с.

8. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2009. – 283 с.

9. Доробощ Н. Оцінка фінансової стійкості страховика / Н. Доробощ // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. – С. 207–212.

10. Іллічевський С. О. Комплексне моделювання процесу банкрутства страхової компанії / С. О. Іллічевський // Актуальні проблеми економіки : наук.-екон. журнал. – 2012. – № 1. – С. 283–287.

11. Корват О. В. Напрями державного регулювання якості страхових послуг / О. В. Корват // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Серія: Економіка. – 2014. – Т. 19, вип. 2/5. – С. 156–160.

12. Малинич Г. Фінансова надійність страхової компанії як об'єкт статистичного дослідження / Г. Малинич // Галицький економічний вісник. – 2008. – № 1 (16). – С. 128–131.

13. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Страхування" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. В. А. Смоляк, С. А. Ачкасова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 36 с.

14. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. проф. Внукова Н. М. – Харків : ТО "Ексклюзив", 2014. – 218 с.

15. Розвиток системи управління ризиками ринку фінансових послуг : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. проф. Внукова Н. М. – Харків : ТО "Ексклюзив", 2014. – 191 с.

16. Стратегічне управління страховою компанією : колективна монографія / В. М. Фурман та ін. ; наук. ред. та кер. кол. авт. Фурман В. М. – Київ : КНЕУ, 2008. – 440 с.

17. Сучасні та перспективні методи і моделі управління в економіці : монографія. У 2-х ч. / за ред. проф. Єпіфанова А. О. – Суми : Вид-во УАБС НБУ, 2008. – Ч. 2. – 256 с.

18. Довідник "Страхування в Україні". Аналітичний звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/files>.

19. Журнал "Insurance Top" – рейтинг страхових компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insurancetop.com>.

20. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. – Режим доступу : <http://www.uainsur.com>.

21. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>.

22. Офіційний сайт рейтингового агентства "Рюрік". – Режим доступу : <http://www.rurik.com.ua>.

23. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України № 1961-IV від

1 липня 2004 року (зі змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.

24. Про страхування : Закон України № 2745-III від 4 жовтня 2001 року (зі змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

25. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. (зі змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

26. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків : розпорядження Держфінпослуг від 17.03.2005 р. № 3755 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseit/ua-smezbr.htm>.

27. Сайт електронного журналу про страхування і перестраховування в Україні "Фориншурер". – Режим доступу : <http://www.forinsurer.com>.

28. Financial sector assessment : a handbook [Electronic resource] / The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, The International Monetary Fund. – Access mode : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsa/eng/pdf>.

Фінансовий аналіз діяльності банків

1. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – Київ : КНЕУ, 2004. – 599 с.

2. Ачкасова С. А. Державне регулювання ліквідності банків України відповідно до вимог Базель III / С. А. Ачкасова, М. А. Устінєнкова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9, ч. 3. – С. 178–181.

3. Ачкасова С. А. Обґрунтування теоретичних підходів до визначення сутності кредитного ризику банку / С. А. Ачкасова, М. Ю. Сербін, О. О. Хурда // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 263–269.

4. Губарева І. О. Забезпечення управління економічною безпекою банку : монографія / І. О. Губарева, О. М. Штаєр. – Харків : ІНЖЕК, 2013. – 312 с.

5. Методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять з навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" для студентів на пряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. І. Б. Медведєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 96 с.

6. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л. О. Примостка. – Київ : КНЕУ, 2004. – 468 с.

7. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Внукова Н. М. – Харків : ТО "Ексклюзив", 2014. – 218 с.

8. Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Внукова Н. М. – Харків : ТО "Ексклюзив", 2014. – 191 с.

9. Тиркало Р. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг / Р. І. Тиркало, З. І. Щибиволок. – Київ : Слобожанщина, 1999. – 236 с.

10. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 320 с.

11. Аналіз фінансового стану банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank-ua.narod.ru>.

12. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

13. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.

14. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

15. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

16. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

17. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

18. Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

19. Про платіжні системи і переказ грошей в Україні : Закон України № 2346-III від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

20. Про фінансовий лізинг : Закон України № 723/97-ВР від 16.12.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.

21. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

22. The World Bank open data [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.data.worldbank.org>.

Для тренінгу з фінансового моніторингу

1. Барановський О. І. Відмивання грошей : сутність та шляхи запобігання / О. І. Барановський. – Харків : Форт, 2003. – 472 с.

2. Белік В. Д. Критерії оцінки якості діяльності суб'єктів внутрішнього контролю / В. Д. Белік // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2 (56). – С. 25–27.

3. Внукова Н. М. Розвиток системи фінансового моніторингу в умовах євроінтеграції / Н. М. Внукова // Концептуальні засади економічного та правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса – Черкаси, 28 – 29 квітня 2015 року). – Одеса : ОДУВС, 2015. – С. 206–210.

4. Внукова Н. М. Розвиток системи фінансового моніторингу за новими міжнародними стандартами / Н. М. Внукова // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 10 квітня 2015 року). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО "Ексклюзив", 2015. – С. 6–9.

5. Внукова Н. М. Удосконалення магістерського фахового забезпечення системи фінансового моніторингу на ринку фінансових послуг / Н. М. Внукова, П. В. Проноза // Фінансові ринки та інститути : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (7 – 8 грудня 2007 року). У 2-х т. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – Т.1. – С. 229–232.

6. Внукова Н. М. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Ж. О. Андрійченко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 204 с.
7. Внукова Н. Н. Развитие системы финансового мониторинга во внешнеэкономической стратегии Республики Беларусь и Украины / Н. Н. Внукова // Стратегия развития экономики Беларуси: факторы формирования и инструменты реализации : материалы Международной научно-практической конференции (г. Минск, 23 – 24 апреля 2015 года.) / Ин-т экономики НАН Беларуси. – Минск : Право и экономика, 2015. – С. 228–230.
8. Гриневич А. Визначення поняття "легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом" / А. Гриневич // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 10. – С. 36–39.
9. Гурожій С. Г. Боротьба з відмиванням коштів: правовий, організаційний та практичний аспект / С. Г. Гурожій, О. Л. Копиленко, Я. В. Янушевич ; за ред. С. Г. Гурожій. – Київ : Парлам. вид-во, 2005. – 216 с.
10. Ковальчук В. А. Особливості розвитку інформаційних технологій системи фінансового моніторингу / В. А. Ковальчук // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : зб. матеріалів IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. (10 квітня 2015 року). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО "Ексклюзив", 2015. – С. 83–85.
11. Ачкасова С. А. Тренінгові форми фахового забезпечення системи фінансового моніторингу на ринках фінансових послуг [Електронний ресурс] / С. А. Ачкасова. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9589/1/.pdf>.
12. Внукова Н. М. Управління переказом коштів в іноземній валюті з виявленням валютного ризику [Електронний ресурс] / Н. М. Внукова, Ю. Л. Кучер, Г. О. Оксанченко // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2015. – Vol. 1, No 18 (2015). – P. 28–34. – Режим доступу : <http://fkd.org.ua/article/view/46098>.
13. Деякі питання організації фінансового моніторингу : постанова Кабінету міністрів України від 05.08.2015 р. № 552 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/552-2015-%D0%BF>.
14. Куришко О. О. Принципи системи фінансового моніторингу [Електронний ресурс] / О. О. Куришко. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/handle/123456789/6433>.
15. Лига Бизнес Информ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.liga.net>.

16. Москаленко Н. В. Фінансовий моніторинг як інструмент економічної безпеки / Н. В. Москаленко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 1–7.

17. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

19. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. Статистика. – Режим доступу : <http://www.sdfm.gov.ua>.

20. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу : <http://www.minrd.gov.ua>.

21. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально економічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua>.

22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

23. Про визначення критеріїв, за якими оцінюється ризик суб'єкта первинного фінансового моніторингу – професійного учасника ринку цінних паперів бути використаним для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 25.12.2012 р. № 1851 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0150-13>.

24. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України № 1702-VII від 14.10.2014 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.

25. Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму : наказ Державного комітету фінансового моніторингу України від 03.08.2010 р. № 126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0909-10>.

26. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу : положення НБУ від 14.05.2003 р. № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0381-03>.

27. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України : наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 999/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0735-15>.

28. Про затвердження Порядку надання державними органами, державними реєстраторами на запит суб'єкта первинного фінансового моніторингу інформації про клієнта : постанова Кабінету Міністрів України від 8.09.2015 р. № 693 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/693-2015-%D0%BF>.

29. Про затвердження Порядку організації та координації роботи з перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу : постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 610 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/610-2015-%D0%BF>.

30. Про затвердження Порядку формування облікового ідентифікатора та надання довідки про обліковий ідентифікатор та форми такої довідки : наказ Міністерства фінансів України від 08.06.2015 р. № 542 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0749-15/paran9#n9>.

31. Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення" : наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0805-13/page>.

32. Про здійснення фінансового моніторингу професійними учасниками ринку цінних паперів : положення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 19.07.2012 р. № 995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1346-12>.

33. Про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами : положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24.02.2011 р. № 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0600-11/page>.

34. Про порядок визначення держав (територій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що провадять діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення : постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2015 року № 510 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/510-2015-p>.

35. Стратегія розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року : розпорядження КМУ від 30 грудня 2015 року // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 2. – С.10–11.

Додатки

Додаток А

Приклад титульної сторінки звіту із тренінгу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра управління фінансовими послугами

Звіт із тренінгу
"....."

Виконав (ла):

(підпис)

/ П. І. Б.

Перевірили:

(підпис)

/ П. І. Б.

(підпис)

/ П. І. Б.

(підпис)

/ П. І. Б.

Харків
2016

**Приклад змісту з фінансового аналізу діяльності
об'єкта дослідження (підприємства / банку / фінансової установи)**

ЗМІСТ

ВСТУП

1. Фінансово-економічна характеристика об'єкта дослідження.....

2. Аналіз динаміки та структури активів об'єкта дослідження

3. Аналіз структури та динаміки власного капіталу об'єкта дослідження

4. Аналіз динаміки та структури зобов'язань об'єкта дослідження

5. Аналіз фінансової стійкості об'єкта дослідження

ВИСНОВКИ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ.....

Приклад змісту з фінансового моніторингу

ЗМІСТ

ВСТУП

1. Нормативно-правове забезпечення фінансового моніторингу
в Україні.....

2. Формування звітності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.....

3. Формування та опрацювання анкет фізичних осіб-підприємців
та юридичних осіб, що підлягають первинному фінансовому моніторингу...

4. Структурно-логічна схема взаємозв'язку анкет учасників фінансових
операцій та форм звітності суб'єкта первинного фінансового моніторингу ..

5. Аналіз способів та механізмів відмивання злочинних доходів
та фінансування тероризму.....

6. Характеристика ризиків використання фінансових установ
для відмивання злочинних доходів та фінансування тероризму

ВИСНОВКИ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ.....

Зміст

Вступ.....	3
1. Сутність та форми тренінгового навчання.....	5
2. Мета, завдання та компетентності, набуті у процесі тренінгового навчання	11
3. План-структура програми тренінгового навчання для студентів.....	16
4. Технології проведення тренінгового навчання	17
5. Правила оформлення звіту із тренінгу.....	24
6. Організація самостійної роботи студентів у процесі проведення тренінгів.....	35
7. Оцінювання результатів тренінгового навчання	37
8. Рекомендована література.....	42
Додатки.....	53

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання комплексних
тренінгів за фахом
для студентів спеціальності
"Фінанси і кредит"
денної форми навчання**

Укладачі: **Внукова** Наталія Миколаївна
Ачкасова Світлана Анатоліївна
Штаєр Оксана Михайлівна
Остапенко Вікторія Миколаївна

Відповідальний за видання *Н. М. Внукова*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *О. Г. Доценко*

План 2016 р. Поз. № 59.

Підп. до друку 01.11.2016 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 3,5. Обл.-вид. арк. 4,38. Тираж 40 пр. Зам. № 190.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*